

AGNES DEI

John Pielmeier

AGNES DEI

(Agnes of God)

Lavastaja **Peeter Raudsepp**

Tõlkija **Lauri Saaber**

Kunstnik **Reili Evart** *(Estonia)*

Muusikaline kujundaja **Peeter Raudsepp**

Valguskujundaja **Kerdo Vainer**

DOKTOR MARTHA LIVINGSTONE **Tiina Mälberg**

EMA MIRIAM RUTH **Ülle Lichtfeldt**

AGNES **Luisa Lõhmus** *(külalisena)*

NUNN **Katrin Kalamets** või **Aune Kuul**

Etenduse juhid **Katrin Kalamets** ja **Aune Kuul**

Lavastuses kõlavad ka autori poolt soovitatud muusikapalad

Esietendus 9. oktoobril 2026 Rakvere Linnuses

Rakvere Teatri ja Virumaa Muuseumide koostöölavastus
Rakvere linna esmamainimise 800. aastapäevaks

AUTORIST

USA näitekirjanik ja stsenaarist John Pielmeier sündis 1949. a Pennsylvania osariigis väikeses Altoona raudteelinnakeses. Huvi teatri ja kirjutamise vastu sai alguse koolipõlves ning leidis väljundi läbi vastavate õpingute Ameerika Katoliku Ülikoolis ja Pennsylvania Ülikoolis. Enne näitekirjanikuna tuntuks saamist töötas ta näitlejana mitmes tunnustatud piirkondlikus teatris.

Väga usklikus kodus kasvanud Pielmeieri suhe religiooniga muutus ülikoolipäevil, ta lahkus kirikust, kuid on hiljem rõhutanud, et nii katoliikluse kui ka näiteks judaismi rikkalik kultuuripärand pakub talle endiselt sügavat huvi. Religiooniga seotud mõttekontseptsioonid, tema veendumus, et tõeline usk peaks hõlmama ka oma uskumuste lakkamatut kahtluse alla seadmist, ning pinget tema lapsepõlve kasvatuse ja täiskasvanuea ilmalikkuse vahel said otseseks inspiratsiooniks tema kuulsaima näidendi „Agnes Dei” (*Agnes of God*, 1979) loomisel.

Ingliseelses maailmas uuema aja klassikaks kujunenud näidendis ei piirdu Pielmeier üksnes mõrvamüsteeriumiga, vaid avab palju sügavama konflikti usu ja mõistuse, vaimse kogemuse ja ratsionaalse seletuse, süütuse ja süü vahel. Küsimus sellest, mida me usume ja mille põhjal me teame, tõuseb näidendi keskmesse ning sunnib vaatajat ise otsustama, kas igale kogemusele on võimalik mõistuse abil saavutada ühene seletus.

Üleriigilise näidendivõistluse The Great American Play Contest võitnud „Agnes Dei” jõudis lavale kõigepealt Pielmeieri toonases koduteatris Louisville’is, liikudes sealt 1982. a edasi New Yorki Broadwayle, kus see pidas vastu 599 etendust. 1985. a valmis näidendi põhjal film, milles mängisid legendaarsed staarid Jane Fonda (doktor Martha Livingstone) ja Anne Bancroft (ema Miriam Ruth) ning nooruke Meg Tilly (Agnes). Viimased kaks nomineeriti rolliga ka Oscarile.

Järgnesid mitmed teised näidendid, sealhulgas Vietnami sõja teemaline „Talvepoisid” (*The Boys of Winter*, 1985), mustkunsti maailmas hargnev mõrvalugu „Silmamoondus” (*Sleight of Hand*, 1987) ja psühholoogiline põnevik „Hääled pimeduses” (*Voices in the Dark*), mis võitis 1999. a Ameerika Krimikirjanike Assotsiatsiooni aastaauhinna Edgar. Veel on Pielmeier kirjutanud monodraama „Peeter Paani” autorist J. M. Barrie’st (1983), kuulsa õudusfilmi „Vaimude väljaajaja” (*The Exorcist*, 1973) lavaversiooni (2012) ning televisioonile tipprežissöör Ridley Scotti ajaloolised lühisarjad „Taevasambad” (*Pillars of the Earth*, 2010) ja „Lõputa maailm” (*World Without End*, 2012).

Tema ülejäänud loominguski korduvad lihtsate vastusteta küsimused: kus lõpeb usk ja algab enesepettus, mida tähendab süü ja vastutus, kui usaldusväärsed on meie enda mälestused ja tõekspidamised.

JUMALA TALLEST

Jumala Tall ehk ladina keeles *Agnus Dei* on üks kristliku sümboolika vanimaid ja mõjukamaid kujundeid. Selle keskmes on Jeesus Kristus kui süütu tall, kes võtab enda peale maailma patu ja toob oma ohvri kaudu inimkonnale lepituse. Sümbol ühendab Vana Testamendi ohverduse- ja paasatraditsiooni, Ristija Johannese tunnistuse Jeesusest ning Ilmutusraamatu nägemuse tapetud, kuid võidukast Tallest. Nõnda tähistab *Agnus Dei* ühtaegu nii kannatust ja surma kui ka ülestõusmist, võitu, lunastust ja igavest elu.

Mõiste otsene piibellik lähtekoht on Johannese evangeelium 1:29, kus Ristija Johannes näeb Jeesust ja ütleb: „Vaata, see on Jumala Tall, kes kannab ära maailma patu.“ See kujund on tihedalt seotud Vana Testamendi ettekuulutustega, eelkõige Jesaja 53. peatüki kannatava sulasega, keda kirjeldatakse kui tapale viidavat talle. Kristlikus tõlgenduses saab Jeesuse kannatusest ja surmast ohvriand, mille kaudu lunastatakse inimese pattude tagajärjed. Samal ajal seostub Kristus paasatallega, kelle veri tähistas Iisraeli pääsemist Egiptuse orjusest. Uues Testamendis seob Paulus selle sümboolika sõnaselgelt Kristusega, nimetades teda paasatalleks (1Kr 5:7). Katoliku kiriku liturgiline traditsioon koondas need Vana ja Uue Testamendi seosed ühtseks lunastuslooks.

Veel sügavamaks muutub sümbol Ilmutusraamatus. Seal esineb Tall, kes on „otsekui tapetud“, kuid seisab siiski elavana Jumala trooni ees (Ilm 5:6). Ta on korraga ohver ja võitja ning talle kuulub õigus avada ajaloo pitserid. Ta ühendab kaks näiliselt vastandlikku tähendust: nõrkus ja vägi, surm ja elu, alandus ja kuninglikkus. Just see paradoks on kristoloogia seisukohalt keskne: Kristuse võit ei avaldu vägivalla, vaid eneseandmise ja ohverduse kaudu.

Jumala Talle kujund sai eriti tähtsaks armulaualiturgias. Rooma missa osaks on palve „*Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis*“ („Jumala Tall, kes sa maailma patud ära kannad, halasta meie peale“). Kolmandal korral asendatakse lõpp sõnadega „*dona nobis pacem*“ – „anna meile rahu“. Keskajal kinnistus see palve, mida lauldi algselt armulaualeiva murdmisel, missa tavapärase osana ning muutus üheks lääne kristliku liturgia kõige tuntumaks ladinakeelseks tekstiks.

Liturgiline kasutus mõjutas omakorda muusikat. Esiti oli *Agnus Dei* laulmine seotud lihtsa gregooriuse koraaliga, kuid aja jooksul muutusid meloodiad keerukamaks. Kesk- ja renessansiajal hakkasid heliloojad missa tekstile looma polüfoonilisi seadeid, milles mitu iseseisvat häält moodustasid ühtse muusikalise terviku. Baroki ja klassitsismi ajal omandas tekst taas uusi muusikalisi vorme: Johann Sebastian Bach'i Missa h-moll (1749) on *Agnus Dei* üks kuulsamaid muusikalisi käsitlusi, ka Wolfgang Amadeus Mozart kirjutas arvukatele missadele *Agnus Dei* osi. Hiljem on kujundi mõju ulatunud rangelt liturgilisest muusikast kaugemale – seda kohtab iseseisva vaimuliku muusika raames kontserdisaalides ja samuti filmides. Ei puudu see ka Arvo Pärdi loomingust.

Kunstiski on Jumala Tall olnud erakordselt viljakas motiiv. Varakristlik kunst kasutas

sümboleid tihti vähem kaudselt kui hilisem keskaegne kunst ning loomakujutis võimaldas Kristusele viidata ilma tema inimkuju esitamata. Keskajal kujunes Tall sageli kujutiseks, kelle ümber koonduvad inglid, pühakud ja lunastatud hinged. Kuulsaim näide on Genti altar ehk Hubert ja Jan van Eycki „Talle kummardamine“, mis valmis 1432. a. Altarimaali keskosas seisab müstiline Tall altaril ning tema veri voolab karikasse. Tema poole liiguvad palverändurite, pühakute, prohvetite ja inglite hulgad, kes seovad Talle, karika ja missa sisuliseks tervikuks.

Teistsuguse lahenduse lõi 17. sajandil Francisco de Zurbarán, kelle maal „*Agnus Dei*“ kujutab lihtsalt kinnikõidetud Talle tumedal taustal. Siin puuduvad rahvahulgad ja keerukad taevased sümbolid. Looma realistlik, peaaegu füüsiline kohalolu muudab ohvri idee vahetuks ja inimlikult tajutavaks.

Jumala Talle tähtsus ulatub palju kaugemale usuelust – see on olnud üks lääne kultuuriruumi võtmekujundeid, mille kaudu on sajandite jooksul põimunud teoloogia, kirjandus, kujutav kunst, arhitektuur ja muusika, kannatuse, süü, andestuse, rahu ja lootuse teemad. Oma näidendis annab John Pielmeier sellele mitmetähendusliku ja pingestatud vormi: Agnese nimi kõlab kokku ladinakeelse väljendiga *Agnus Dei*, temast saab justkui Jumala Tall, samal ajal kui tema ümber koondub psühholoogiline ja moraalne küsimus süütusest ja süüst, mõistatus, kas ta on ohver, patune, pühak või kuulub kõiki kolme nimetatud kategooriasse.

JEESUSE SÜNNI ETTEKUULUTUS

26 Aga kuuendal kuul läkitas Jumal ingel Gabrieli Galilea külla, mille nimi on Naatsaret, 27 neitsi juurde, kes oli kihlatud Taaveti soost Joosepi-nimelise mehega. Selle neitsi nimi oli Maarja. 28 Tema juurde tulles ütles Gabriel: „Rõõmusta, sa armuleidnu! Issand on sinuga!” 29 Tema oli aga vapustatud nende sõnade pärast ja imestas, mida see teretus võiks tähendada. 30 Ja ingel ütles talle: „Ära karda, Maarja, sest sa oled leidnud armu Jumala juures! 31 Ja vaata, sa jääd lapseootele ja tood ilmale poja ja paned talle nimeks Jeesus. 32 Tema saab suureks ja teda hüütakse Kõigekõrgema Pojaks ja Issand Jumal annab talle tema isa Taaveti trooni. 33 Ja ta valitseb kuningana Jaakobi soo üle igavesti ning tema valitsusele ei tule lõppu.”

34 Aga Maarja küsis inglilt: „Kuidas see võib juhtuda, kui ma ei ole mehega olnud?” 35 Ja ingel vastas talle: „Püha Vaim tuleb sinu peale ja Kõigekõrgema vägi on varjuks sinu kohal, seepärast hüütaksegi Püha, kes sinust sünnib, Jumala Pojaks. 36 Ja vaata, ka su sugulane Eliisabet on pojaootel oma raugapõlves ja see on kuues kuu temal, keda hüüti sigimatuks, 37 sest Jumala käes ei ole ükski asi võimatu.” 38 Aga Maarja ütles: „Vaata, siin on Issanda teenija, sündigu mulle sinu sõna järgi!” Ja ingel läks ära tema juurest.

(Luuka evangeelium, 1. peatükk)

NÄGEMUS NAISEST JA LOHEST

1 Suur tunnustäht sai nähtavaks taevas: naine, rietatud päikesesse, ning kuu tema jalge all, ning pärg kaheteistkümnest tähest tema peas. 2 Ja ta oli lapseootel ning kisendas tuhudes ja piinles sünnitusvaludes. 3 Taevas sai nähtavaks teine tunnustäht, ennäe: suur tulipunane lohe, kellel oli seitse pead ja kümme sarve ning ta peadel seitse peaehet. 4 Ta saba pühkis ära kolmandiku taevatähti ning viskas need maa peale. Ja lohe seisatas naise ees, kes oli sünnitamas, et niipea kui ta on sünnitanud, süüa ära ta laps. 5 Ja naine tõi ilmale poeglapse, kes karjasena hoiab raudsavaga kõiki paganaid. See laps haarati Jumala ja ta trooni juurde. 6 Ja naine põgenes kõrbe, kus tal oli ase, mille Jumal oli valmistanud, et teda seal toidetaks tuhat kakssada kuuskümmend päeva. 7 Ja taevas tõusis sõda: Miikael ja tema inglid hakkasid sõdima lohega, ning lohe sõdis ja tema inglid. 8 Lohe ei saanud võimust, ja enam ei leidunud neile aset taevas. 9 Suur lohe heideti välja, see muistne madu, keda hüütakse Kuradiks ja Saatanaks, kes eksitab kogu ilmamaad – ta heideti maa peale ja tema inglid heideti koos temaga.

10 Ja ma kuulsin suurt häält taevast hüüdvat: „Nüüd on käes pääste ja vägi ning meie Jumala kuningriik ning tema Kristuse meeleva, sest välja on heidetud meie vendade süüdistaja, kes süüdistab neid Jumala ees päeval ja ööl. 11 Nead on ta ära võitnud Talle vere läbi ning oma tunnistuse sõna läbi ega ole oma elu armastanud surmani. 12 Seepärast rõõmustage, taevad, ning teie, kes neis viibite! Häda maale ja merele, sest kurat on tulnud alla teie juurde; ta on suures raevus, teades, et tal on aega üürikeseks.”

(Johannese ilmutus, 12. peatükk)

MÜSTITSISMIST

Väljavõtteid ameerika filosoofi ja psühholoogi William Jamesi (1842–1910) raamatust „Usulise kogemuse mitmekesisus. Uurimus inimloomusest” (1902), milles ta käsitles psühholoogilisest vaatenurgast üksikisiku usulisi kogemusi, otsides näidete varal ühisosa eri traditsioonide vahel. Teos kuulub maailma mõttekirjanduse kullafondi. Eesti keeles ilmunud 2013 kirjastuses Ilmamaa, tõlkinud Indrek Meos.

„Müstitsism” ja „müstiline” öeldakse tihtipeale halvustavalt vaadete kohta, millel puudub faktiline või loogiline alus ning mida peetakse seetõttu ebamäärasteks ja sentimentaalseteks. /---/ Ma pakun välja neli tunnust, mille korral võib kogemust nimetada müstiliseks. Niimoodi väldime vaidlust sõnade üle ning arusaamatust, mis sellega tavaliselt kaasneks.

1. Väljendamatuse. Kõige käepärasem kriteerium on negatiivne: niisuguse kogemuse subjekt ütleb, et seda pole võimalik väljendada, et selle sisu pole võimalik sõnadega edasi anda. Siit järeldub, et seda tuleb ise vahetult kogeda, seda ei saa teistele edastada. Sellise eripära tõttu sarnaneb müstiline seisund pigem tunde- kui intellektiseisundiga. Ei ole võimalik selgitada mingi tunde eripära ja väärtust inimesele, kes seda ise kogenud ei ole. Et mõista sümfoonia väärtust, peab olema muusikalist kuulmist. Et mõista, mis on armastus, peab olema armastust kogenud. Kellel pole südant või pole kuulmist, see ei suuda adekvaatselt hinnata muusikut või armunut. Pigem peab ta neid poolearulisteks. Müstiku arvates on enamik meist tema kogemuse suhtes samamoodi ebakompetentsed.

2. Intuiitsus. Kuigi väga sarnane tundega, näib müstiline kogemus neile, kellele see osaks saab, ühtlasi ka ühe tunnetusviisina, mille abil avaneb täies sügavuses tõde, mis on diskursiivsele intellektile käsitamatu. Nad kujutavad endast tähendusrikkaid ja olulisi ilmutusi, kui väljendamatud nad ka ei oleks, ning reeglina kaasneb nendega ülima usaldusväarsuse tunne.

/---/

3. Lühiajalisus. Müstiline seisund ei saa kaua kesta – peale harvade erandite vaid pool tundi või kõige rohkem tund-kaks, pärast mida ta hajub, andes ruumi tavalisele teadvus seisundile. Tihti on võimalik kogetud vaid puudulikult meenutada, kuid kui see seisund kordub, tunneb inimene ta ära. Niimoodi kordudes kasvab kogemuse sisukus ja tähtsus.

4. Passiivsus. Müstilise seisundi saavutamisele võib küll teadlikult kaasa aidata, näiteks mediteerimise, kehaliste harjutuste või muuga, kuid kui see käes on, siis tunneb müstik, et tema enda tahe on peatatud, ning mõnikord tajub ta, et on just nagu kõrgema jõu võimuses. /---/ Ranges mõttes müstilised seisundid ei ole kunagi vaid katkestused, sest neist jääb alati mingi mälestus ning sügav veendumus nende tähtsusest. Nende mõju inimesele ulatub kaugemale vahetust kogemusest.

Müstiline tõde on olemas vaid selle jaoks, kellele niisugune kogemus osaks saab, kuid mitte kellegi teise jaoks. Selles mõttes sarnaneb ta pigem aistingute kaudu saadud teadmise kui abstraktsest mõtlemisest ammutatud teadmiselega. Filosoofia ajaloo on korduvalt kõrvutatud kauget ja abstraktset mõtet vahetute aistingutega, ning seda just viimase kasuks. Metafüüsikas on üldise tunnustuse pälvinud arusaam, et teadmine Jumala kohta ei saa olla diskursiivne, vaid peab olema intuiitiivne, see tähendab peab järgima pigem mustrit, mis on omane – nagu me seda enda puhul nimetame – vahetule tunde, mitte aga väitele ja otsustusele. Vahetu tunde sisuks saab olla vaid see, mida viis meelt pakuvad. Müstikud aga eitavad kindlalt meelte ükskõik millist rolli müstilises seisundis kõrgemate teadmiste ammutamisel.

Kristlikus kirikus on alati olnud müstikuid. Paljudesse neist on kahtlustavalt suhtunud, mõned aga pälvisid kirikuautoriteetide heakskiitu ning nende kogemusi käsitleti kui pretsedente, mille võttis aluseks müstiline teoloogia, mille süsteemis leiab oma koha kõik heakskiidetud. Niisugune süsteem põhineb „palvetamisel” või meditatsioonil, hinge metoodilisel ülenemisel Jumala poole. Palvetades võib saavutada müstilise kogemuse kõrgemaid tasemeid.

Müstiline kogemus võib anda inimesele ka energiat, sellisest kogemusest saab inspiratsiooni oma eesmärkide elluviimiseks. Positiivne tähendus võib sel olla siiski vaid juhul, kui inspiratsioon ise oli tõene – kui mitte, siis suundub kogu energia valele teele. Niisiis seisame jälle silmitsi tõe probleemiga. /---/

Vaatamata sellele, et müstilist kogemust pole võimalik selgelt kirjeldada, ilmnevad üldjoontes ja enamikul juhtudest ikkagi teatud filosoofilised tendentsid. Üheks selliseks on optimism, teiseks aga monism. Tavateadvus on võrreldes müstilise seisundiga tühine, piiratud ja rahutu. Müstiline seisund on lepitaja ning ühendaja, ta soosib meis pigem jah-otsuseid kui keeldumisi, tema lõputuses lahustuvad kõik piirid. Nad eitavad igasugust võimalust absoluutset tõe iseloomustada. Väliselt paistab see olevat pigem eitav hoiak, kuid seesugune eituse teenib sügavama jaatuse huve. Kes annab Absoluudile mingi nimetuse või ütleb, et see on just *see*, näib justkui välistavat Absoluudi võimaluse olla hoopis *midagi muud* ning sellega Absoluuti piiravat. Niisiis eitame kõrgema jaatuse huvides igasugust määratlemist ning eitame seega eitamistki, mis sellega näib kaasas käivat.

Sellisele eituse dialektika kasutamisele mõistuse üleminekul kõrgemale jaatusele on olemas analoog moraali valdkonnas, nimelt isikliku tahte teema käsitlemisel. Religioosses sfääris on nimelt enesetalgamine pääseteeks avaramasse ja õndsamasse ellu. See moraalne müsteerium põimub intellektuaalse müsteeriumiga. /---/ Apostel Pauluse sõnastuses kõlaks see nii: „...nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus” (Gl 2:20). Alles siis, kui minus saab eimiski, võib Jumal minusse tulla ning siis pole enam vahet tema ja minu elul.

Nüüd seisab meie ees küsimus sellise kogemuse usaldusväärsuse ja ellurakendamise kohta. Vastan /---/ nii lühidalt kui suudan.

1. Selgeltväljendunud müstilised seisundid on tavaliselt absoluutselt usaldusväärsed (ja on seda täiesti õigustatult) nende jaoks, kellele nad osaks saavad.

2. Neil, kellele nad osaks ei saa, ei ole mingit kohustust neid ilmutusi kriitikavabalt tunnistada.

3. Nad õõnestavad ainult mõistusel ja meeltel põhineva mittemüstilise ehk ratsionaalse teadvuse usaldusväärsust, näidates, et see on vaid üks teadvuse liikidest. Nad avavad võimaluse teistsuguste tõdede jaoks, mida me võime vabalt edasi uskuda, kui nad meile eluliselt vajalikud on.

USK VS TEADUS: ÜKS NÄIDE

Bingeni Hildegard (1098–1179) oli keskaegsel Saksamaal tegutsenud benediktiini ordu abtiss, keda on muuhulgas peetud saksakeelse looduslookirjutuse rajajaks. Tänapäeval mäletatakse teda eeskätt heliloojana, õhtumaise muusikaajaloo ühe väljapaistvaima monofoonia ehk ühehäälsuse meistrina, ja keskaja heliloojate seas on ta ka enim plaadistatud. Ühtlasi on tegu kuulsa keskaegse müstikuga, kes kirjeldas oma nägemusi detailiselt nn visioonide raamatu triloogias. Järgnevad lõigud pärinevad siiski 1175. a munk Wibertile saadetud kirjast, milles ta püüdis avada oma nägija-ande olemust.

Valik Hildegardi kirju on eesti keeles ilmunud 2017. a Tallinna Ülikooli Kirjastuselt, tõlkijaks Riina Ruut.

Lapsepõlvest peale, kui mu luud, lihased ja veresooned polnud veel tugevad, rõõmustan ma pidevalt sellest nägemuse annist oma hinges – kuni käesoleva ajani, mil olen juba üle seitsmekümne aasta vana. Nagu Jumal tahab, nii tõuseb mu hing selles nägemuses üles taevaalaotuse kõrgusse ja erisuguse õhu vahelduvusse, ja ta laotub laiali erinevate rahvaste seas, ehkki need asuvad minust ääretult kaugetes piirkondades ja paikades. Ja kuna ma sellisel moel neid asju näen, siis ma vaatlengi neid nagu pilvede ja muu loodu vaheldumist. Aga mitte ihulike kõrvadega ei kuule ma neid asju, ka ei taju ma neid oma südame mõtetega või mingil viisil oma meele vahendusel, vaid ainuüksi oma hinges, samal ajal kui mu välised silmad on lahti: eales pole ma neis tunda saanud ekstaasist tingitud nägemise kadu. Ärkvel olles näen ma neid asju, nii päeval kui ööl. Ja ma olen pidevalt tervisehädadest halvatud ja ränkadesse valudesse seotud, mis ähvardavad mind surmaga. Kuid seni on Jumal mind hoidnud.

Valgus nüüd, mida ma näen, ei ole ruumiga seotud. See on palju, palju heledam kui pilv, mis kannab päikest. Tema pikkust, kõrgust ega laiust ei suuda ma määrata. Mulle öeldakse, et see on elava valguse vari. Nagu päike, kuu ja tähed peegelduvad vees, nii säravad mulle selles kuju võtnult vastu inimeste kirjad, jutud, voorused ja teod.

Kõigest, mida ma selles nägemuses näen ja õpin, jääb mulle pikaks ajaks mälestus, nõnda et olles seda korra näinud ja kuulnud, võin ma selle jälle meelde tuletada. Ma näen, kuulen ja tean samaaegselt, justkui silmapilkselt omandan ma teadmise. /---/ Selles nägemuses nähtud ja kuulnud sõnad ei kõla ju nagu sõnad inimese suust, vaid nad on otsekui leegitsev välg ja selges taevas ujuv pilv. Selle valguse kuju aga ei suuda ma tunnetada, nagu ma ju ka päikeseketast täiuslikult vaadata ei saa.

Mõnikord harva näen ma selles valguses üht teist valgust, mille kohta mulle öeldakse „elav valgus“. Mil moel ma seda näen, seda suudan ma eelmisest veelgi vähem edasi anda. Aga kui ma seda näen, võetakse minu meelest kõik mure ja valu, ning ma käitun jälle nagu lihtne tüdruk, mitte aga nagu vana naine.

Aga pideva haiguse pärast, mille all ma kannatan, on mulle mõnikord vastumeelt nende sõnade ja visioonide ilmutamine, mida mulle näidatakse. Ometi, kui mu hing näeb neid maitstes, muudetakse mind hoopis teistsuguseks, nagu ma ennist ütlesin, nii et ma annan unustuse hoolde iga valu ja mure. Ja mida ma siis samas nägemuses näen ja kuulen, seda joob mu hing otsekui allikast – mis jääb siiski alati täis ja ammendamatuks.

Oliver Sacks (1933–2015) oli maailmakuulus Briti neuroloog ja menukirjanik, keda sageli kutsuti „meditsiinimaailma poeediks“. Ta sai tuntuks tänu oma kaasahaaravatele ja sügavalt humaansetele haiguslugudele, milles ta loobus kuivast akadeemilisest stiilist, kujutades ebatavaliste neuroloogiliste häiretega patsiente eelkõige inimestena, kes püüavad oma eripäradega kohaneda ja ellu jääda.

Äärmuslikke meditsiinilisi juhtumeid koondavas kogumikus „Mees, kes pidas oma naist kübaraks“ (Tänapäev 2003, tõlkinud Raul Kilgas) kommenteeris ta ka Bingeni Hildegardi nägemusi.

Kõigil on kesksel kohal valguspunkt või valguspunktide rühm, mis virvendab ja liigub, tavaliselt laineliselt, ning milles kõige sagedamini on nähtud taevatahti või silmi. Üsna suurel hulgal juhtudel ümbritseb üht, teistest suuremat valguspunkti hulk kontsentrilisi sõõrjaid hubisevad kujundeid /---/. Valguskehad loovad tihti mulje töötamisest, keemisest või käärimisest, mida on kirjeldanud nii paljud visionärid... /---/

Nende kirjelduste hoolikas uurimine ei jätta nägemuste loomuse suhtes mingit kahtlust: need olid vaieldamatult tingitud migreenist ja illustreerivad tegelikult visuaalse aura eri vorme. /---/ Meie tõlgendame seda täht-tähelt nõnda, et tegemist oli fosfeenisajuga (nn silmist löövad sädemed), mis ta nägemisvälja läbis, sellele aga järgnesid negatiivsed nägemisväljatumendid. /---/

Nende aurade nägemist iseloomustab tugev ekstaatiline intensiivsus, eriti neil harvadel puhkudel, kui esialgsele sädelusele järgneb teine skotoomide ehk tumendite sadu. /---/

See on ainulaadne näide, kuidas üks enamiku inimeste jaoks tavaline, vastik ja mõttetu füsioloogiline nähtus võib erandlikus teadvuses muutuda ülima ekstaatilise inspiratsiooni allikaks.

JUMAL

Ted Hughes

*Valu oli tõmmatud silmadele nagu narrimüts.
Nad surusid valuelektroodid läbi kiiruluude.*

*Ta oli abitu nagu tall
Kes ei saa kuidagi sünnitud
Pea rippumas ema tagumikust välja.*

*Valu oli löödud läbi ta pihu, saatusejoonte ristile –
Rauast, maa südamikust valmistatud valu.*

*Selle otsas ta rippus
Nagu kaalutaks teda.
Sõrmede kavalus aitas teda sama palju
Kui härja sõrad jäätmekorvis
Aitavad otsast raiutud pead
Mis ripub galvaankonksu otsas.*

*Valu oli torgatud läbi ta jala.
Ka selle valu otsas ta rippus
Nagu vaateaknal.
Tema kannatlikkusel oli mõte ainult ta enda jaoks
Nagu rippuva seapooliku
Täisvereline tagurpidiirve.*

*Seal rippudes
Võttis ta omaks valu oma roiete all
Sest ta sai selle eest sama vähe pakku
Kui lihuniku rippuv jänes
Peidus silmade paisuva võlvi taga
Saab pageda
Selle eest mis on pandud ta kõhu asemele.*

Ta ei saanud aru mis on juhtunud.

Või milleks ta on saanud.

- Tlk Märt Väljataga. Väljaandes: Ted Hughes. Luuletused. Varrak 2001.

RAKVERE TEATER

Näitlejad – Liisa Aibel, Rainer Elhi, Margus Grosnõi, Loviise Kapper, Ülle Lichtfeldt, Märten Matsu, Silja Miks, Madis Mäeorg, Tiina Mälberg, Tuuli Maarja Möller, Laura Niils, Anneli Rahkema, Peeter Rästas, Eduard Salmistu, Johannes Richard Sepping, Tarvo Sõmer, Carolyn Veensalu ja Imre Öunapuu

Valgustajad – Martin Piir, Kerdo Vainer ja Roomet Villau

Helitehnikud – Aivar Jürimets, Peeter Pilv ja Andres Raja

Inspitsiendid – Katrin Kalamets, Aune Kuul ja Eili Neuhaus

Grimeerijad – Maret Kongi ja Veronika Rego

Kostümeerijad – Anne Joorits ja Kaja Kupp

Rätsepad – Anne Komp, Merli Matti ja Kaja Uustalu

Butafoor-dekoraator – Helen Padu

Puusepp – Aare Vilba

Lavatehnikud – Aimar Ehas, Reio Kiviberg, Riho Lillakas, Ottomar Sukko, Hendrik Vilde ja Mati Väljaots

Bussijuht – Tõnu Tammjärv

Lavastusala juht – Tiit Kalm

Lavastusala juhi abi – Maie Nurmoja

Juhi abi – Helle-Mall Niinemets

Korraldusjuht – Marika Tint

Turundusspetsialist – Evelin Rikma

Projektiijuht-fotograaf – Helen Solovjev

Reklaamijuht – Kristo Kruusman

Müügiadministraator – Daisy Kull

Trupijuht – Getter Marii Kalvik

Etendusteenistuse juht – Indrek Apinis

Raamatupidajad – Tuuli Jaansen ja Merle Siirak

Arhivaar-spetsialist – Mari Vitskovski

IT-spetsialist – Aleksander Kikkas

Digitaalkunstnik – Peeter Rästas

Kirjandustoimetaja – Lauri Saaber

Dramaturg-lavastaja – Urmas Lennuk

Kino osakonnajuht – Kelly Muttik

Kino projektsionist – Dagmar Kams

Kino teenindajad – Julia Gorjainov, Kaisa Kahu, Laura Rosin ja Madleen Voigt

Kino abiprojektsionist – Victoria Adonov

Kino abiteenindajad – Kadi Leen Aibel, Arabella Altrof, Daniel Kikkas, Anastasia Nikultša, Lisette Teiva ja Teele Ann Tint

Teenindusjuht – Triin Nurk

Teenindusjuhi abi – Marje Nurmepaju

Kohvikuteenindajad – Delia Allas, Andželika Krikun, Aliina Männi, Leena Romov, Marileen Saar ja Anna-Marija Veebel

Abiteenindajad – Epp Kaljos, Liivi Kasemets, Siim Kroonmäe, Kaisa Laas ja Katrin Teichmann

Publikuteenindajad – Reno Eskor, Milvi Kaio, Inge Kelk, Tiina Krutto, Urve Kukkk, Terje Leede, Maarika Mäilman, Marie Riin Nurmepaju, Marje Nurmepaju, Ülla Nõmmik, Elle Salusoo, Viive Vaab ja Pilve Volter

Kokad – Reet Kalde ja Liina Orgus

Abikokad – Kaili Kütt ja Evi Simson

Koristajad – Liliia Andrusyshyn, Nelli Hudik, Oksana Hurina ja Kadri Kirss

Majahoidja-hoovikoristaja – Taimi Tanning

Parkimiskorraldajad – Toomas Aetlik ja Karin Laks

Peakunstnik – Krista Aren

Loominguline juht – Peeter Raudsepp

Teatrijuht – Velvo Väli

Kavalehe koostas Lauri Saaber, fotod Helen Solovjev, kujundas Peeter Rästas.

rakvereteater.ee Hooaja suurtoetaja Audi Eesti

Virumaa muuseumid

AJALUGU
ELAB
SIIN

RAKVERE LINNUS

PALMSE MÖIS

REHBINDERI MAJA

POLITSEIMUUSEUM

LINNAKODANIKU
MUUSEUM

SAGRITSA MUUSEUM

Kuus külastuspaika. Lugematu arv lugusid.

Virumaa Muuseumide kuus külastuspaika kutsuvad avastama ja kogema eripalgelisi keskkondi. Rakvere linnuses rändame kesk- ja varauusaega, Palmse mõisas kohtuvad mõisakultuur ja Lahemaa loodus. Rakvere linnakodaniku majamuuseumis avastame 19. sajandi linnarahva elu, Rehbinderi majas Eesti mööbliajalugu ning Politseimuuseumis turvalisuse ja kriminalistika maailma. Suvel ootab kunstisõpru Sagritsa muuseum Karepal.

#virumaamuuseumid

Avasta rohkem! →

RAKVERELEVEL